

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 TÜRKÇE DERSİ

UZUN TEZ ÇALIŞMASI

“ÇÖLÜN ORTASINDA KÖK SALMAYA ÇALIŞAN FİDANLAR”

Rehber Öğretmen : Fatma SEVER

Öğrencinin Adı : Aslı

Öğrencinin Soyadı : Ulubaş

Öğrencinin Numarası : D1129047

Sözcük Sayısı : 3719

ARAŞTIRMA KONUSU: Gülten Dayıoğlu'nun “Geride Kalanlar” ve “Geriye Dönenler” adlı yapıtlarında incelenen dış göç olgusunun birey psikolojisi üzerine etkileri nelerdir?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı A1 Türkçe dersi çerçevesinde hazırlanan bu uzun tez çalışmasında, Türkiye'nin bir gerçeği olan Almanya'ya dış göçün, birey psikolojisi üzerine etkileri Gülten Dayıoğlu'nun "Geride Kalanlar" ve "Geriyeye Dönenler" adlı yapıtlarından örneklenerek incelenmiştir.

Bu uzun tez çalışmasındaki amaç; Almanya'ya işçi göçü adı altında dış göç yapan bireylerin ailelerinin ve kendilerinin yaşantılarında ve gelecek kuşaklarda gözlenen karakter oluşumlarını incelemek ve bunların nedenlerini ortaya koymaktır. Bireylerin yaşayışlarındaki değişikliklerden ve toplumdan gördükleri tepkilerden yola çıkarak, dış göçün birey psikolojisi üzerine etkileri incelenmiştir.

Sözcük Sayısı: 82

GİRİŞ.....	4
1.GÖÇ OLGUSU.....	4
1.a Göç Olgusunun Tanımı ve Türleri.....	4
1.b “Dış Göç” ve “İç Göç” Tanımlarının Ayrımı.....	4
2.DIŞ GÖÇÜN NEDENLERİ VE BİREY ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	5
2.a Nedenleri (ekonomik,vs.).....	5
2.b Birey Üzerindeki Etkileri.....	5
3.TÜRKİYE’DEN ALMANYA’YA DIŞ GÖÇÜN NEDENLERİ.....	6
3.a Nedenleri.....	6
3.b Göç Süresince Yaşananlar (Ailelerin, çocukların, gençlerin yaşadığı zorluklar ve sıkıntılar).....	8
4.ALMANYA’DAN TÜRKİYE’YE GERİ DÖNÜŞ.....	11
4.a Nedenleri.....	11
4.b Sonuçları(Geri Dönüşten Sonra Yaşananlar).....	12
5. TÜRKİYE’DEN ALMANYA’YA GÖÇÜN GÜLTEN DAYIOĞLU’NUN; “GERİDE KALANLAR” ADLI YAPITINA YANSIMALARI.....	13
6.ALMANYA’DAN TÜRKİYE’YE DÖNÜŞÜN GÜLTEN DAYIOLU’NUN;“GERİYE DÖNENLER” ADLI YAPITINA YANSIMALARI.....	20
SONUÇ.....	23
KAYNAKLAR.....	25

GİRİŞ

Almanya'ya dış göçün olumsuz etkileri arasında; bireyin köklerinin bağlı olduğu yurdundan ekonomik zorluklar nedeniyle ayrılması, geride bıraktığı insanlarından yaşamlarında ve kişiliklerinde bıraktığı kalıcı etkiler, kendi yaşadığı iç çatışmalar sayılabilir. Göç eden bireyler bu çıkmazda kendilerine çözüm bulmakta zorlanarak hem gittikleri hem de ayrıldıkları topluma yabancılaşacak, bireylerde kimlik sorunları başlayacaktır.

1.GÖÇ OLGUSU

1.a Göç Olgusunun Tanımı ve Türleri

“**Göç**: insanların bir yerleşim yerinden bir başkasına ya da bir ülkeden öbürüne temelli ya da geçici bir süre taşınmasına denir.”¹

Göç olgusunun türleri;

1-Dış Göç

1.a Zorunlu Göç

1.b Gönüllü göç

1.c İşçi Göçü

2. İç Göç' tür.

1.b “Dış Göç” ve “İç Göç” Tanımlarının Ayrımı

“**İç Göç**: Aynı ülke sınırları içinde, doğal, ekonomik, siyasal vb. zorunluluklar nedeniyle yer değiştirmesi.”²

¹ “Göç”. Temel Britannica. 1993.

² “İç Göç”. AnaBritannica. 1994.

“**Dış Göç:** Yer değiştirenin yaşamını sürdürmek için seçtiği yeni yerleşme aynı ülkenin sınırları içinde ise iç göç ülke sınırları dışında ise dış göç terimleri kullanılır.”³

2.DIŞ GÖÇÜN NEDENLERİ VE BİREY ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.a Nedenleri (ekonomik,vs.)

Dış göçün en belirgin nedeni ekonomik sorunlardır. Birey yaşadığı ülkedeki şartlara ayak uyduramamaya başladığı an, ailesinin de geçimini sağlayamıyorsa, aç kalmamak için başka ülkelerde çalışmak pahasına, yurt ve aile özlemi çekerek yaşamaya kendini zorlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ülkeleri yabancı işçi almaya başlamıştır. 1961'de Almanya ile anlaşma yapılmış, Türk işçileri konuk işçi sıfatıyla ve sadece erkek olmak koşuluyla alınmıştır. Dönüşüm ilkesi oluşturulmuş, işçilerin bir yıl sonra ülkelerine dönmeleri kararlaştırılmış; ancak bu karar uygulanamamıştır.

2.b Birey Üzerindeki Etkileri

Bireylerin kırsal yaşamdan çağdaş ve kentsel yaşama adım attıkları göç sürecinde bireyler batıyla tanışmış, fikir ve düşünce tarzlarında değişiklikler yaşamışlardır. Batıya uygun gelenek ve görenekleri benimseyerek, çağdaş bireyler haline gelmeye çabalamışlardır. Birey içine girdiği bu ortama uyum sürecinde kimi zaman kendinden ödün vermiş, kimi zaman da sahip olduğu karaktere yeni özellikler

³ “Göç”. AnaBritannica. 1994.

katmıştır. Bireyin toplumsal bir varlık olması nedeniyle toplumdan kendini soyutlamasının imkânsız oluşu, bireyi toplumun parçası olma çabasına itmiştir.

Aile parçalanmalarına yol açan dış göç diğer bir yönüyle işçi göçü, anne-babalar ve çocuklar arasındaki ilişkilerin gelişmesine engel olmuştur. Birbirinden uzaklaşan bireyler, aralarındaki uzaklığın farkına vardıklarında ise artık çok geçtir; çünkü bireyin geri dönüşü olmayan bir yola girdiği ve kendi olmaktan çıktığı göze çarpmaktadır. Uzun süreli ayrılıklar nedeniyle anne ve babaların ilişkilerinin etkilenmesi ve ailede dağılmaların yaşanması kaçınılmazdır.

Boşanmaların, çocuklar üzerinde yol açtığı derin izler düşünüldüğünde, uzun süreli ayrılıkların olduğu göç olgusunda, bireylerin psikolojik açıdan etkilenmemeleri beklenemez. Bireyler göçün getirdiği uzun süreli ayrılık nedeniyle daha içe kapanık olmaya başlamışlardır. Kadınlar konuşmadan kendi köşelerinde hayatlarını sürdürürken, içlerinde yok olanların farkında, seslerini çıkartamamışlardır. Çocuklar ise içinde buldukları karmaşanın sonucu olarak arkadaş seçimlerinde ve yaşam tarzlarında hatalar yapmışlardır. Belli bir topluma mensup bireyler haline gelemedikleri gibi karakter olarak da ikilemde kalmışlardır.

3.TÜRKİYE'DEN ALMANYA'YA DIŞ GÖÇÜN NEDENLERİ

3.a Nedenleri

Almanya'ya işçi göçü adı altında göç eden Türkler, zamanla koşulların zorluğu ve umdukları sonuçları elde edememeleri nedeniyle dış göç olgusuna kayma göstermişlerdir. Bireylerin zorlaşan koşullar nedeniyle daha fazla para kazanmak

amacıyla kalacakları süreyi uzatmaları, işçi göçü olgusunun dış göç olgusuna dönüşmesine ortam sağlamıştır.

Bireyler çalışma imkânları ve karşılığında alacakları parayı göz önünde bulundurduklarında, bir de buna çalışacakları süre de eklenince, Almanya'ya gidip, kısa sürede daha çok para kazanmak daha karlı görünmeye başlamıştır.

Bu nedenle de bireylerin işçi göçü adı altında Almanya'ya gitmelerinin önünde engel kalmamıştır; çünkü Almanya Türk işçileri konuk işçi olarak almayı kabul etmiştir.

3.b Göç Süresince Yaşananlar (Ailelerin, çocukların, gençlerin yaşadığı zorluklar ve sıkıntılar)

Bir ailenin ayakta kalabilmesi için gerekenler arasında: sevgi, saygı, birlik, beraberlik, dayanışma, yardımlaşma vb. gibi manevi değerler sayılırken, diğer yandan maddi kaynak olmadan bir ailenin ayakta kalmasının zorlukları ortadadır. Beslenme, barınma ve korunma gibi en temel ihtiyaçların giderilmesi için paranın gerekliliği, beraberinde ekonomik sorunları getirmiş ve bu sorunların giderilmesi için çözümlerin üretilmesini gerektirmiştir.

“Bu gelişmede rol oynayan görünür ilk etkenler öngördükleri parasal olanakları elde edememeleri, Türkiye’de kaynaklarını yatıracak elverişli alan ya da güvenilir iş koşulu bulamamalarıdır. Çocukların eğitimi ve yurt dışındaki hayat koşullarının elverişliliği de kalış süresini uzatan etkenler arasında

sayılabilir. Toplumsal uyum, işte nitelik kazanma vb. nedenlerin de dönüşü geciktirmede rol oynadığı anlaşılmaktadır.”(Sencer, Muzaffer s. 1183)

Bu uyum sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşan gençler ne Alman ne de Türk kimliğine sahip olmadıkları için, çağdaşlaşma adı altında kendi kültürlerinden eksiltip yerini Alman kültürüyle doldurmaya çalışmışlardır. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan karakterler, batı özentisi genç imajı çizmektedir. Bu yönüyle dış göçün çocuklar üzerinde olumsuz etkileri olduğu savunulabilir.

1980’lerde konukluktan kalıcılığa çoktan geçmiş olan Türk işçileri çalışma, daha sonradan da kimlik, dil, eğitim ve uyum gibi konularda sorunlarla karşı karşıya gelmişlerdir. Günümüzde 3.kuşak Türkler artık Almanya Türkleri olarak anılmaktadır. Ne Alman ne de Türk kimliğine sahip olmadıkları için paralelgesellschaft yani paralel toplum olarak adlandırılmaktadırlar. Köktencilik, ırkçılık ve İslam düşmanlığı gibi birinci kuşağın maruz kaldığı baskı her ne kadar eski gücünü göstermese de bireylerin psikolojilerinde yer etmiş olgular, 3. kuşağın yaşam koşullarında ve tarzlarında etkili olmuştur. Kültürel dışlanmışlığın verdiği yalnızlık düşüncesi bireylerin hala savaşmasına neden olmaktadır.

Dış göçün bireyler üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin en önemli sebebi, göç edenlerin çoğunlukla kırsal kökenli olmaları ve buna bağlı olarak batıyla aralarında oluşan ayrımın derinliğidir. Bireylerin uzun süreli yaşamak amacıyla seçtikleri ülkenin toplumsal ve kültürel açıdan gelişmiş olması, aynı zamanda Türk kültürüyle zıtlıklar taşıması, bireylerin yöneldikleri çevreyle aralarında uyum sorunları yaşanmasına yol açmıştır.

Dil, din, gelenek, görenek ve değer yargıları açısından farklılık gösteren Alman kültürüne yabancılaşma duyan bireylerin, bu kültüre ayak uydurma sürecinde hor görülme, ikinci sınıf olarak adlandırılmaları, bu uyumsuzluk sürecinin devam etmesinin temellerini atmış, bireyin geri dönüşü olmayan bunalım ve ikileme içine düşmesine yol açmıştır.

Bireyler bu uyum sürecinde değişik tavırlar takınarak süreci kimi zaman hızlandırmış, kimi zaman da tamamen durdurmuştur. Bu davranışların başında, geleneksel değer yargılarından ödün vermeden, bunlara sıkı sıkıya bağlılık ve topluma karşı kapalı bir hayat tarzını benimsemek gelmektedir. Birey toplumdaki gelebilecek her türlü karşı koyma ve ters tepkiye karşı kendini korumaya almaya çalışmış, bununla beraber yalnızlığı ve sessizliği kendine ilke edinmiştir.

Bir başka davranış tipi ise, Türk kültürünü yadsımak, değer yargılarını tamamen unutmak ve bunların yerine Alman kültürünü yani Almanların toplumsal değer yargılarını koymaktır. Bu yolu seçen bireylerin toplumun içine karışma ve değişme gösterme uğraşları kimi zaman sonuç verse de çoğunlukla olumsuz sonuçlanmıştır. Birey Alman kültürünü benimseyip, onlar gibi olmak isterken değişik nedenlerle kendi kültürünü ve değer yargılarını tamamen silemediği için iki kültür arasında kalmıştır.

Son davranış tipi ise, kendi kültürel değerlerine sahip çıkarak içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını ve kültürel değerlerini de benimsemektir. Uzlaşmacı

yaklaşım olarak görülebilen bu davranış, bireylerin uyum sürecini kolaylaştırır gibi gözükse de, yine kendi içinde olumsuzluk taşımaya devam etmiştir.

Ebeveynlerin eğitim ve kültür seviyesi, çocukların da eğitim ve kültür seviyesini etkileyen en önemli unsurdur. Bireylerin gelişim süreçlerinde ailenin rolünün çok önemli olduğu düşünülürken, eğitim yerine maddi değer yargılarına önem verilmesi, çocukların yeterli eğitimi alamamalarına buna bağlı olarak da yeterli kültürel seviyeye ulaşamamalarına yol açmıştır. Bu durum gelecekte yetişkin bireyler haline gelecek çocukların düşünme, tartışma, karar alma ve uygulama süreçlerinde farklılıklar oluşmasına neden olacaktır.

Ekonomik sorunlar nedeniyle Almanya'ya göç eden bireyler özellikle erkekler, işçi olarak çalışmış; ancak umdukları parayı istedikleri zaman diliminde kazanamamışlardır. Bu durum da, işçilik sürecinin uzamasına hatta kalıcı olarak Almanya'ya yerleşmelerine neden olmuştur. Anadolu'da aile yapısının ataerkil düzen üstüne kurulmuş olduğu göz önüne alındığında, bir ailenin temel taşı olan erkeğin yani babanın Almanya'ya işçi olarak gitmesi, ailenin başı boş kalmasına neden olmuştur. Ailenin yönetimin annenin elinde bulunması nedeniyle kadına yüklenen sorumluluk, kadın bireylerin şu ana kadar karşılaşmadığı bir durumdur. Kadın, toplumda ve aile yaşantısında ikinci planda kalmaya mahkûmken, erkeğin işçi olarak gitmesi üzerine birinci plana yükselmiştir. Zaman geçmesine karşın erkeğin gelmemesine bağlı olarak kadın birey, bu sorumluluğu kaldıramaz hale gelmiştir. Anadolu'da şartlar zordur ve bakılması gereken geniş bir aile vardır; tüm bu düzeni yürütmek kadına düşmektedir. Bu durum da karşımıza sorumluluklar altında ezilen şaşırılmış kadınlar çıkmasına neden olmuştur.

Bu sorumlulukların yanında, kadın bireylerin kocalarından uzak olmaları, cinsel istekleri açısından yoksun kalmalarına neden olmuştur. Kadınların kocalarına olan özlemleri gün be gün artmakta hatta bu durum çekilemez bir hale gelmiştir.

4.ALMANYA'DAN TÜRKİYE'YE GERİ DÖNÜŞ

4.a Nedenleri

Almanya'ya göç eden bireyler, gittikleri ülkenin kültürüne uyum sağlama sürecinde kimi zaman zorluklar yaşamışlardır. Genç bireylerin, kökenlerini taşıyan toplumdaki uzaklarda farklı bir toplumun parçası haline gelme çabaları anne ve babaları endişeye düşürmüştür bu nedenle de vatana dönme kararı almışlardır. Mevcut aile yapılanması nedeniyle aile değerlerinin, örf, adet, gelenek ve göreneklerin yok denecek kadar az oluşu, anne babalar genç bireylerin kendi vatanlarında kendi değerlerini ve kurallarını öğrenerek büyümesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu nedenle, ikinci ve üçüncü kuşaklarda vatana dönüş oranı artmıştır.

Aile sorunsalının yanı sıra, sigorta primlerinin ödenmesi nedeniyle ve Almanya'nın işçileri vatanlarına geri dönmelerine teşvik edecek yasalar aracılığıyla bireyler geri dönüş yapma kararı almışlardır.

Bireyin yetiştiği ortamdan uzak olması, birlikte yaşadığı ve büyüdüğü insanlardan uzak kalması da, bireyin vatana kesin dönüş yapmasında önemli rol oynamıştır.

4.b Sonuçları(Geri Dönüşten Sonra Yaşananlar)

Geri dönüş yapan birey, sanki yeni bir hayata adım atmış gibidir. Özellikle üçüncü kuşak genç bireylerin, hayatlarında daha önce sadece adını duydukları, gelip giden mektuplarda anlatılan, uzak diyarlardaki bir ülkeye gelip hayatlarına sil baştan başlamaları, anne babalarından çok onları etkilemiştir. Genç bireyler, kendilerini kendi vatanları olarak gördükleri Almanya'dan koparılarak, yabancısı oldukları bir ülkede yaşamaya zorlanmış hissetmişlerdir.

Dönemin koşulları, kırsal kesim yaşantısı ve kırsal kesimin düşünce yapısı incelendiğinde, genç bireylerin Almanya'da kazandıkları özgürlüğü bir tarafa bırakıp belli değer yargılarına bağlı, kimi davranışların ayıp sayıldığı, kimi davranışlarına kabul görmediği bir toplumun parçası olmaları kolay değildir. Bireyin karakter oluşumunda ait olduğu toplumun kültürü, değer yargıları ve düşünce sistemi önemli bir rol oynadığından, bireyin kendini ait olmadığı bir toplumda hissederek bu oluşumu sağlıklı bir biçimde geliştirmesi beklenemez. Bu nedenle de, iki arada bir derede kalmış, hangi etnik kimliğe sahip olduğunu bilmeyen, bunalımlı gençler ortaya çıkmıştır.

Küpe takan, saç uzatan erkekler, erkeklerle istedikleri gibi dolaşmaya alışmış olan kızlar, toplum içinde bir yere sahip olabilme ve düzene tutunabilme amacıyla kimi zaman istemedikleri evliliklere zorlanmış, kimi zaman da toplum dışına itilmişlerdir.

Dış göçün birey psikolojisi üzerindeki etkilerinin en fazla genç bireyler üzerinde olduğu göze çarpmaktadır; ancak bunun yanında ikinci kuşak bireylerin geri dönüşle beraber karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde, dış göçün anne ve babalar üzerinde de kalıcı etkileri olduğu savunulabilir. Birey uzun zamandır ayrı olduğu topluma özlem duymaktadır. Yakınlarından gelen mektuplar ve onları görme isteği, bireyin geri dönüş yapmasında rol oynamıştır; ancak birey karşılaştığı ortam karşısında memnun olmamış ve bu nedenle de hayal kırıklığına uğramıştır. Almanya’da rahat yaşamaya alışmış, farklı bir kültürle karşılaşmış olan birey, batılılaşmanın belki asıl kaynağını görmüş, belki de bunu yanlış anlamlandırmıştır. Batılı olmayı daha kültürlü, eğitilmiş ve ileri görüşlü olmak olarak alanlar, karşılaştıkları gerici düşünce ve tutucu ortam karşısında umutsuzluğa düşerek, ülkenin ayrı kaldıkları zaman diliminde ilerleyememiş olduğunun farkına vararak durumu değiştirmeye çalışmışlardır. Bu amaçla çevrelerini geliştirme ve eğitime alanına yönelmişlerdir. Bu durum kimi zaman olumlu sonuçlara neden olsa da, bireyler çoğu zaman toplumun karşıt düşünceleriyle karşılaşmışlardır. Bu bireyler, toplumdan dışlanmışlar ve buna bağlı olarak da birey başka bir çıkmaz içine düşmüştür. Batılılaşmayı yanlış anlamlandıranlarsa, bu kavramı özentiliğe dönüştürmüş ve bu özellikleriyle toplumun bir parçası olamamışlardır.

5. TÜRKİYE’DEN ALMANYA’YA GÖÇÜN GÜLTEN DAYIOĞLU’NUN; “GERİDE KALANLAR” ADLI YAPITINA YANSIMALARI

“...<Almanya’ya git, yağmur yağarken, eller gibi biz de dolduralım testimizi. Bir tıkm ekmeğin ardında solucan gibi sürünüp durmayalım. Para kazan...!> demişti”(Turna Gelin/Geride Kalanlar, s. 38).

Almanya kimileri için para, kimileri içinse özgürlük demektir: *“Almanya’ya geldiği gün, ilk kez, özgür yaşamının tadına varmıştı”*(*Sık Dışını/Geride Kalanlar*, s.80). Bireyler batılı bir ülkede, yeniliklerin farkına varmaya başladıklarında, köyde yaşadıkları dönemi tutsaklık, Almanya’ya gelişlerini de özgürlüğe kavuşmak olarak adlandırmışlardı.

Ataerkil toplum yapısında erkek birey, ailenin geçimini sağlama görevi üstlenmiştir. Birey bu nedendir ki sahip olduğu bu görevi yerine getirme çabasına düşer; ekonomik zorluklar ve sorunlar baş gösterdiğinde de bunlara çözüm bulmak ister. Toplumun bir gerçeği olan gurur olgusu, özellikle kırsal kesim erkek bireylerinin karakterlerinin vazgeçilmez bir parçasıdır: *“Usanmışım yesir gibi yaşamaktan. İşte bunlardan ötürü kalkıp geldim buralara. Ekmeğimi, bileğimin gücü ile kazanıp başıma buyruk yaşamak için...”*(*Sık Dışını/Geride Kalanlar*, s.82) Aile babasının, kendi babasından aldığı para karşılığında ailesine bakması, erkek bireylere yapılabilecek en büyük hakaretlerden biri olduğu için, birey kendini bir esir gibi görmekte; bu nedenle de Almanya’ya dış göçü hem bu baskıdan bir kaçış hem de ekonomik açıdan bir umut olarak algılamaktadır.

Uzun süreli ayrılıklar kadın ve erkek figürlerinin birbirinden uzaklaşmasına neden olmuş, aralarındaki farkları ve yabancılaşmayı keskinleştirmiş ve bireylerin ilişkilerinde sorunlar yaşamasında etkili rol oynamıştır. Kadın, terk edilen konumunda olduğu ve kocasından uzun süreli ayrı kaldığı için, paylaşım ve bir beraberliğin olmayışı kadını evli olmadığı kanısı üzerinde karar kılmaya yöneltmiştir: *“Evli misin deyince <Eh> deyip susmuştu. Gerçekten, yedi yıldır erkeksizdi. Sosyal yönden*

bakılırsa evli, tıp yönünden incelenirse duldu. <İşte bu çelişki kadınları yere vuruyor>dedi kendi kendine”(Ebemkuşağı/Geride Kalanlar, s.11). Kadın, kocasından uzun süredir uzak kaldığı için evlilik kurumuna olan bağlılığında sorun yaşamış, bu nedenle de içinde bulunduğu ikilemden dolayı yalnızlık ve bunalım sürecine katılmıştır.

Kadın ve erkeğin birbirini tamamlaması ve cinsel dürtülerin baskı altında olması gerekliliği, kadın bireylerin psikolojik olarak bunalıma düşmelerine neden olurken, içinden çıkılamayan depresyonlara sürüklemiştir. Kadın, kocası olmadan kendini yarım hissetmekte, kocası yanında olan kadınlara gıpta etmektedir. Bu özlem dolu kadınlara en büyük darbe yine işçi olarak Almanya'ya giden kocalarından gelecektir. Sık sık gelen mektuplar azalır ve bir gün tamamen kesilir. Bir başka ailede ise daha farklı bir durum göze çarpar. İşçi koca Almanya'da bir Alman kadınla tanışmış hatta uzun süreli konaklaması sırasında ilişkiye girip; kimi zaman bu ilişki sonucunda çocuğu bile olmuştur. Köyde çocuklarının sorumluluğuyla ve geçim sıkıntısıyla savaşıyan kadın ise bunların farkında değildir; ta ki kapıda kocasının yanında bir kadın, bir de çocuk görene kadar.

“<...Sarı kadınlardan biri sahip çıkmış kocama. Önce inanmadım. Bir güzel mektuplar yazardı bilsen! Bal akardı dilinden. Ben de ona yapraklar dolusu cevap yollardım. Gide gide, mektuplar kısalıp tavsamaya başladı. Gün geldi kesildi. Alamandan sılaya izinli gelenler, her şeyi bir bir anlattılar! Kadir orada evlenesiymiş. Sarı saçlı, gök gözlüymüş karısı ve de koyusuna gâvurmuş. Bir de çocuk dovurmuş Kadir'imden. Öyle geldi haberler.>”(Ebemkuşağı/Geride Kalanlar,s.15)

Ne olduğunun farkında değildir ilk anda, belki de yanlış görmektedir;

“Coşku içinde oradan oraya koşuyordum. Sanki benim düşünümde bu. Kadir’le gerdeğe girecektim. On beş yaş gençleşmişim. Çektiklerimi unutmuştum. İçimde, sadece sevinç çağılıyordu...”(Ebemkuşağı/Geride Kalanlar ,s.20)

diyerek sevinç naraları atan kadın; ancak kocası ‘ben Almanya’da bu kadınla tanıştım, bir de çocuğum oldu’ diyip de içeri girince, kadın kabul eder ve üstüne getirilen kumayı sineye çekmek zorunda bırakılır. Ataerkil toplum yapısının belki de en kötü yanlarından biri budur. Kadına toplumda verilen yer gereği, kadın susmalı ve erkeğinin dediğini yapmalıdır; onun kendi kararlarını vermek veya kendi düşüncesini öne sürmek gibi bir hakkı yoktur. Birey kendi içine düştüğü bu kargaşanın zaten şokundadır, bir de sahip olduğu konum ve altında bulunduğu yükümlülük nedeniyle birey aslında sessiz kalmaya ve buna göre yaşantısını sürdürmeye mahkûmdur.

Yapıya göre, kimi kadınlarsa daha şanslılardır. İşçi erkek Almanya’da belli bir işe girip düzen kurduktan sonra karısını ve de çocuklarını yanına çağırmıştır. Bir aile daha Almanya’da kaybolmaya doğru yola çıkmıştır. Her ne kadar aile dağılmamış olsa da, bu sefer de çocukların kişilik gelişimlerinde çeşitli sorunsallar ortaya çıkmıştır. Gençlik dönemlerinde gittikleri okullar ve edindikleri arkadaşlar nedeniyle değişik ortamlara giren gençler, iki kültürün arasında kalmışlardır. Ne tam olarak Türk kültürünü ne de Alman kültürünü benimseyebilmişlerdir. İki kültür arasında kalan

bireylerin psikolojik olarak karmaşa yaşadıkları ve ikililik içinde kaldıkları görülmektedir.

Kadınlar, kocalarının gidişleriyle beraber sürüklendikleri bunalımda yanlarında onlara destek olacak kişilerin arayışı içinde olmuşlardır. Kayınvalideleri, görümceleri gibi kendi derdinden anlayacağını düşündüğü hemcinslerinin yardımına gereksinim duymuşlardır; fakat bu çabaları karşılıksız kalmıştır. Kimi zaman total kocasının varlığını, geride kalan kadına hava olsun diye yüceleştiren görümce olarak karşımıza çıkan karakter:

“Görümcemin total bir kocası var. Erkek kıtlığında kıymete bindi. Görümcem olacak karı, ikide bir ‘Bugün yattık yine, yunacağım’ diye bir güğüm su ısıtır, dolaba girer. Allah bilir, yalan söyler çoğu kez” (Ebemkuşağı/Geride Kalanlar, s. 17). Kimi zaman Almanya’daki kocasından gelen mektubu ballandıra ballandıra okuyan bir elti:

“Elti köpeği durur mu? Hepsini, her yerini bir satırcık atlamadan okuyor. Kocasının, ‘seni özledim. Oranı buranı öperim,koklarım..’ diye yazdığı yerleri bile inadına okuyor” (Ebemkuşağı/Geride Kalanlar, s.17).

kimi zaman da gözünü para bürümüş, acımasız kaynana:

“Çocuk peydahlamışsa iyi etmiş. Bizim tohumumuz, Kadir’imin kuzusu o, resmini görmedin mi?... Erkek bu, oraya gider seni unuttur. Buraya gelir, bakarım Alaman karısını gönlünden siler...Karnın tok, sırtın pek. Herif

çocuklarına oluk gibi para akıtıyor. Ye iç, yan gel. Bir eksiğin erkek mi...Bakarsın bir gün, Kadir'im oralardan usanır; koynunda deste deste paralarla çıkagelir. Mal mülk edinir, adam katarına katılırız”(Ebemkuşağı/Geride Kalanlar ,s.19-20).

olarak karşımıza çıkar. Geride kalan kadının derdinden bir tek kendisi anlamakta, sadece diğer geride kalan kadınlar onun bu tükenmişliğini ve yalnızlığını paylaşmaktadır:

“Yalan söylüyor. Hepsi mum gibi eriyorlar. Emme, kınanmaktan korktukları için dişlerini sıkıp, dertlerini dışa vurmuyorlar. ‘Kocamızı isteriz’ diye ortaya atamıyorlar kendilerini. Oysa sustukça, içleri düğüm düğüm dert bağıyor. Ben yedi yıl sıktım dişimi, sonunda bu hale düştüm. Onlar da hasta. Alaman'dan sılaya gelen kocalar, ilk iş olarak, karılarını arkalarında takip doktora götürüyorlar” (Ebemkuşağı/Geride Kalanlar ,s.23).

Yapıta göre, kimi kadınlarsa, kocalarının yılda bir uğramalarına alışmıştır artık. Hiç görmemektense, bir ay boyunca görmeyi kabullenmiş, içlerinde yitip giden duygularını bu şekilde engellemeyi öğrenmişlerdir: *“Biliyorum, öteki gelinlerin de içleri yangın. Emme, onlarınki yılda bir köye dönüyor; bir ay olsun karılarına çocuklarına sahip çıkıyorlar”(Ebemkuşağı/Geride Kalanlar,s.16).*

Almanya'ya işçi göçüyle erkeklerin yanı sıra kadınların da gitmiş olması, göçün çocuklar üzerinde de etkilerinin görülmesine yol açmıştır: *“Çocuk dört yıldır ana babasından ayırdı. Yiyim giyim yönünden hiçbir eksiği yoktu ama, sevgi ve ilgiden*

yoksundu” (Tükürük/Geride Kalanlar, s. 30). Çocuk büyüme çağında, anne-babasına en çok ihtiyacı olduğu süreçte yalnız kaldığı için kişisel gelişiminde sevginin yokluğunu hissetmiştir.

Bu gibi durumlardan faydalanmak isteyen insanların toplumda yer alması sonucu çocuklar kullanılmış ve duyguları istismar edilerek, kişilerin çıkarlarına alet edilmişlerdir: *“Arif ikide bir, <Kimseye söylemeyeceksin değil mi?> diye dürtüklüyordu. Mahmut ‘evet’ gibilerinden başını sallıyordu. Hiç kimseye demeyecekti, diyemezdi. Çektiği korkuyu ve acıyı, kimselere anlatamazdı. Gücü yetmez, dili dönmezdi buna...”(Tükürük/Geride Kalanlar, s. 32) Çocuğa küçük yaşta ailesinin uzakta olmasından ve duygusal açıdan yorgun ve tükenmiş olmasından faydalanılarak nasıl olsa tepki vermez, karşı çıkamaz mantığıyla tacizde bulunulması, bireyin gelecekte sorunlar yaşamasına ve toplumda yer edinmekte güçlük çekmesine neden olacaktır.*

Almanya’ya işçi olarak giden erkeklerin annelerinden bazıları, eşlerinin döktüğü gözyaşlarını dökmüş, içine düştükleri özlemi paylaşmış ve evlat hasretiyle oğullarının dönüşünü beklemişlerdir: *“Kanım ıscak ıscak çağıldamaya başladı.Yüreğim şişti...Bir hoş oldum vallaha ...Tezden okuyuverin oğlumun mektubunu...”(Sık Dişini/Geride Kalanlar, s. 78) Annelere eşlik eden babalar da vardı bazen; ancak onlar oğul hasretini gidişlerine duydukları nefretle bastırmaya ve yok etmeye çabalıyorlardı: “Benim Ramazan adında oğlum yok. Mektubunu da okumam. Kime okutursan okut” (Sık Dişini/Geride Kalanlar, s. 78).*

6.ALMANYA'DAN TÜRKİYE'YE DÖNÜŞÜN GÜLTEN DAYIOLU'NUN; "GERİYE DÖNENLER" ADLI YAPITINA YANSIMALARI

Geriye dönen bireyler kendi kültürlerine yabancılaşmış buna rağmen tam olarak batılı olamamış bireylerdir. Her ne kadar çağdaşlaşma çabalarına girmiş olsalar da, bireyler dış göçün getirdiği kendi kültürüne ve toplumuna yabancılaşma sürecinin esiri olmuşlardır.

Almanya'dan gelen haberlere göre, bireyler Almanya'daki kültürün, toplumsal değer yargılarının ve ahlak kurallarının, Türk değer yargılarıyla uyuşmadığını düşünmekte ve buna bağlı olarak, Almanya'ya giden aileler hakkında fikir yürütmektedirler. Köydekilerin, Almanya'dan dönüş yapan ailelere ve özellikle de kız çocuklarına ve kadınlara yönelik kesinleşmiş önyargıları oluşmuştur:

"Biliyorsun, köylümüz Almancı kadınlara, kızlara yan duruyor. Hani orda açık saçıklık filan var ya! Oğlan anaları Almanya'dan gelen kızları 'yüzleri yırtık, eyere semere gelmez, aşa işe yaramaz, dil baş anlamaz' diye edinmek istemiyorlar"(Patlak Davul/ Geriye Dönenler, s.72).

Zamanla kültürel çıkmaz içine giren bireyler ve bireylerin çocukları, ne Alman ne de Türk olabilmiş, bu nedenle de uyum sürecinde zorluk yaşamamak için Türkiye'ye dönüşlerini ertelemişlerdir. Bu erteleyiş onların anavatanlarına dönüşlerini zorlaştıracak, kültürel ikilemde kalarak psikolojik açıdan kendilerini uçurumun eşiğinde hissetmelerine neden olacaktır:

“Kesin dönüşçüleri kimileri yaka silkerek, hatta kurtuluş kurbanları adayarak göçmüşlerdi vatana. Hem de dönüp artlarına bakmamacasına? Sanmışlardı ki, ülke cennet. Çileler bitecek, dertler, sorunlar bıçak gibi kesilecek. Horlanmaymış, itilip kakılmaymış, saldırıymış, dayakmış ve de öldürülme korkusuymuş, duvardaki ‘Defol domuz Türk!’ ya da ‘Türlere ölüm!’ yazılarıymış tümünden yaşamlarından silinecek “(Sünnetli mi, sünnetsiz mi?/Geriyeye Dönerler, s. 32).

Dönmek, Almanya’da yaşayan işçi aileleri için kaçınılmaz bir son halini almıştır. Dönmek, önlerine konan çeşitli sorunların çözümü olacaktır. Gerek toplumsal baskı, gerekse içsel çatışmalarının sonucu olarak bireyler yaşadıkları bunalımın çözümü olarak geri dönüşü uygun görmüşlerdir.

Vatana kesin dönüş yapanlar, içine tekrardan girdikleri toplumun değer yargılarından uzaklaştıkları için, artık bu değer yargılarını yanlış bulmakta ve bunlara yabancı kalmaktadırlar: *“ Hiçbir şey hoşuma gitmiyor. Köyde tutsak gibiyim. Sokağa çıkıyorum, millet bana bakıyor. Ne gidecek yer var, ne de arkadaş. Eve kapana kapana delireceğim” (Sünnetli mi, Sünnetsiz mi?/ Geriyeye Dönerler, s. 38).* Birey artık ne Türk ne de Alman kültürünün değer yargılarının bir parçasıdır. Uzun süreli kopukluk bireyin değer yargılarında ve davranışlarında değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Bir zamanlar bu toplumun bir parçası olmasına rağmen birey geri dönüşünden sonra fikirlerinin ve davranışlarının değişmesiyle toplumun yerleşmiş değer yargılarını sorgular hale gelmiştir.

Sadece bireyin yetişmiş olduğu ortama yabancılaşması değil, toplumun da bireye yabancılaşması sonucu, birey-toplum çatışması giderek tırmanmıştır:

“Can ciğer hasımlarımız bile bize yan duruyorlar. Sanki geri dönmekle, ekmeklerinden, ömürlerinden, topraklarından, sığırlarından, davarlarından...edeceğiz onları! Bir surat bir eda bir afra tafra her birinde! Geçmişte, izine geldiğimizde böylesine açık açık belli etmiyorlardı içlerinin alacasını. Kesin dönüş yapınca, dost düşman, akla kara gibi sırita kaldı çevremizde”(Sünnetli mi, sünnetsiz mi?/Geriye Dönerler, s. 33).

Almanya’da doğup büyüyen gençler ise içine düştükleri ortamın geçmişinden habersiz, toplumun değer yargılarına ve kurallarına ayak uydurmak zorunda kalmış bu nedenle de sorun yaşamışlardır: *“Beni hem Almanların elinde büyütüp Alman okullarında okuttular, hem de kendileri gibi olmamı beklediler” (Küpeli Ertürk/Geriye Dönerler, s. 29).* Anne babaları gibi bu kültürden yetişmedikleri için onlardan farklı olarak bu kültüre yabancılık duymaları, aslında toplumda yer edinme kavgasında ve toplumun bir parçası haline gelme çabalarında bireyin kaybetmesine neden olmuştur:

“Bizimkiler onlarla köye gitmemi, her şeyimle oraya uyum göstermemi istiyorlar. Geçmişte kendileri buradaki topluma uyma çabası göstereleirdi ya! Bunu yapmadılar. Bugün giyim kuşamımdan davranışlarımdan nasıl tedirgin oluyorsa, ben de onların giyim kuşamından, davranışlarından utanıyorum” (Küpeli Ertürk/Geriye Dönerler, s.29).

Gençler, aslında herkes gibi doğup büyüdükları, alıştıkları bir ortamda hayatlarını sürdürmekte haklıdırlar; sonuçta birey kendini huzurlu hissettiği ve bir yere ait olduğu sürece varlığını sürdürebilir. Bu yüzden gençlerin yaşam ortamlarından uzaklaştırılmaları, onları sudan çıkmış balık konumuna sokarak ne yapacaklarını bilemez halde yaşama adım atmalarına neden olmuştur. Toplumdan özellikle de çevrelerinden aldıkları tepkiler karşısında ne yapacağını bilemeyen genç birey, bocalamakta ve karar alırken genelin düşüncesine göre hareket etmektedir. Hâlbuki bireyi birey yapan özgürlüğü ve davranışlarındaki kararlılığıdır. Toplum genç bireylerin bu yönden yoksun kalmasına neden olmuş, kişisel gelişim sürecinde, genç bireylerin sorunlar yaşamasına ve hayat perdesinde arka planda kalan figüranlar olarak oyunlarını sergilemelerine yol açmıştır.

SONUÇ

Almanya'ya dış göçün birey psikolojisi üzerine etkilerinin incelenmesi sonucu, bireyler geride kalanlar ve geriye dönenler olarak ayrıldığında, bireylerin toplum baskısı nedeniyle, uyum sürecine ayak uyduramamış olmaları, toplumdan dışlanmalarına bağlı olarak, bunalıma düşmelerine ve yoksunluk duymalarına neden olmuştur. Birey, adeta çölün ortasında kök salmaya çalışan bir fidan gibidir. Geriye dönenler, karşılaştıkları toplumla aralarında tek bir bağ kalmadığını fark ederek, toplum içinde yitip gitmeye başlamışlardır. Bireyler, ne uzağında oldukları Alman kültürünün ne de artık kesin dönüş yaptıkları Türk toplumunun bir parçası olabilmışlerdir. Toplum tarafından dışlanmasının yanı sıra, kendisini toplumun bir parçası olarak adlandıramaması sonucu birey topluma yabancılaşmıştır. Kişilerin

toplumdan uzaklaşmalar sonucu, toplumda parçalanmalar ve bozulmalar göze çarpmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1-Sencer,Muzaffer.İşçi Göçü.Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi,5. Cilt,İletişim Yayınları,İst.1983
- 2- Prof. Dr. Cahit Kavcar. Gülten Dayıoğlu ve Dış Göç Edebiyatı.
- 3-http://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya_T%C3%BCrkleri-30/04/2008
- 4- http://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_T%C3%BCrkleri-14/02/2008
- 5- Dayıoğlu, Gülten. Geride Kalanlar. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1975.
- 6- Dayıoğlu, Gülten. Geriye Dönerler. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1975.
- 7- “İç Göç”. AnaBritannica. 1994.
- 8- “Göç”. AnaBritannica. 1994.
- 9- “Göç”. Temel Britannica. 1993.